List 1. **NOVICE** Tečaj XL.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 4. januarija 1882.

Obseg: Kaj smo dosegli v zboljšanje našega kmetijstva v preteklem letu? — Kako narejajo kompost ali mešan gnoj. — Občni zbor kranjske kmetijske družbe dne 23. nov. 1881. (Dál.) — Amerika našim poljskim pridelkom sila nevarna. (Dalje.) — Češki kralj Karol I. — Slovensko slovstvo. — Pismo iz Amerike. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Kaj smo dosegli v zboljšanje našega kmetijstva v preteklem letu?

Prišlo je novo leto. Vsak človek spominja se gotovo ta dan tužnih in veselih ur, ki jih je doživel v starem letu; ta si želi, da bi mu vsaj tako vse po sreči izšlo, — in takih je malo — kakor v pretečenem letu, drug si pa misli, slabo je bilo dosedaj, Bog daj, da bi se kmalu v boljše spreobrnilo.

Ravno tako vprašamo tudi mi, kaj smo dosegli v zboljšanje našega kmetijstva v starem letu in kaj pričakujemo, da nam prinese novo leto? Odgovorimo lahko kratko, ker pritrditi moramo, da je bilo preteklo leto kolikor toliko ugodno napredku našega poljedelstva.

Pripoznati moramo, da smo zapazili v preteklem letu nekako živahneje gibanje v narodno-gospodarskem obziru. Ne le vlada, ampak tudi narodni krogi zanimivati so se pričeli za kmetijstvo bolje nego prejšnja leta. Pa veseli ne le nas, ampak gotovo vsakega rodoljuba, kajti dežele slovenske so v prvi vrsti kmetovalske; ako hočemo izdatno zboljšati materielno narodno stanje, zboljšati moramo kmetijstvo.

Ako bi hoteli obširno razpravljati vse, kar se je storilo v preteklem letu za napredek našega kmetijstva, napolnili bi gotovo lahko vsa predala „Novic"; ker se je pa o tej ali o oni zadevi uže mnogo pisalo, spominjajmo se le v kratkem važnejih stvari.

Ljubljanska okolica dobila je jako važen denarni zavod, namreč kmetijsko posojilnico. Kmetijstvo hira ravno na tej bolezni, da mu primanjkuje — kakor marsikomu — osebnega in ne drazega kredita Upajmo, da kmetijska posojilnica za ljubljansko okolico ni prva in zadnja v naši deželi, ampak da se jej bodo kmalu rodile še druge sestre po naši domovini.

V Postojni osnovalo se je okrajno poljedelsko, v Vipavi pa sadjerejsko društvo. Da ste se pa rodili ti dve društvi, to je zasluga neumorno delavnega in odličnega kmetijskega strokovnjaka g. R. Dolenca, vodje vino- in sadjerejske šole na Slapu. Tudi za Dolenjsko snuje se sadjerejsko društvo v Novomestu. Gorenjci, pokažimo tudi mi, da nismo zaspani.

Jako pridno pričela je delovati kmetijska podružnica novomeška, napravila je v preteklem letu kmetijsko razstavo, kmetijska predavanja itd. To podružnico, kateri predseduje gosp. dr. Poznik, podpirate jako vrlo izvrstne moči gg. Ogulin in prof. Derganc.

Kdor je bil sv. Lukeža dan pri premiranji goveje živine v Kranji, kjer se je bilo zbralo nad 100 govejih repov, pripoznati mora, da se je zadnja leta naša živinoreja jako zboljšala. Dosti zaslug pridobila si je v tem obziru c. k. kmetijska družba, katera leto za letom uvaža v deželo mnogo lepe živine žlahnega plemena.

V preteklem letu imeli smo lepo število popotnih predavanj. Po Dolenjskem predaval je zasluženi gosp. vodja Dolenc in g. Ogulin o vinoreji in trtni uši, po Gorenjskem pa vrli g. adjunkt Pirc o živinoreji.

Z novim letom dobimo pa še posebnega popotnega učitelja poljedelstva za Kranjsko, in sicer je c. kr. ministerstvo poljedelstva oddalo to službo pisalcu teh vrst.

Deželni zbor sklenil je v zadnjih svojih sejah, da se vpelje v počitnicah na sadje- in vinorejski šoli na Slapu kmetijski tečaj za ljudske učitelje, kar je gotovo hvalevredno. Želeli bi samo, da bi se take štipendije oddajale samo tistim učiteljem, ki se v resnici zanimajo za kmetijstvo; kajti jako potrebno bi bilo, da se kmalu snujejo kmetijske nadaljevalne šole po deželi.

Kmetijske šole še nimamo, akoravno deželni poslanci leto za letom v deželnem zboru predlagajo, naj se ustanovi kmetijska šola. Potrpimo toraj še in pričakujmo boljših časov.

Spominjati morali bi se še bohinjskih sirarskih zadrug, osušenja ljubljanskega močvirja in še mnogo druzih važnih stvari, ali uže iz teh vrstic razvidimo lahko, da smo dosegli v zboljšanje kmetijstva v starem letu mnogo, upajmo, da bode vendar boljše, ne držimo tudi zanaprej križem rok ter delujmo z združenimi močmi!

E. Kramar.

Kako narejajo kompost ali mešan gnoj.

„Novice" so uže večkrat povdarjale vrednost mešanega gnoja (komposta) vzlasti zdaj, ko kmetovalcu čedalje bolj primanjkuje pravega živinskega gnoja. Zdaj je tudi v „Gospodarstveni prilogi" „Slov. Gospodarja" oglasil se gospod A. Rauch s podukom, kako naj se dela tak mešani gnoj. Morda vstrežemo svojim bralcem, če jim ta poduk po večem podamo. Tako piše gosp. Rauch:

„Vse premalo brigajo se naši kmetovalci za narejanje komposta, to je, takošnega gnoja, ki je iz mnogovrstnih tvarin sestavljen.

Povsod se nahaja takih tvarin, ki so dobre za narejanje tega izvrstnega gnoja. Vkljub temu ga še malokje vidimo. Naj toraj tu nekoliko takih gnojnih tvarin navedemo, pa uže naprej rečemo, da ni treba povsod vseh; jemljo se tvarine katere so sploh pri rokah.

V ribnikih, bajerjih in grabnih nabere se sčasoma mnogo blata. To blato se je naredilo večinoma tako, da je dežnica ali snežnica z bližnjih ali daljnih zemljišč splavila dobro zemljo, gnoj. Pogosto so še ljudje sami tako neumni in mečejo ali napeljavajo v graben gnojivne tvarine. V ribnikih pogine mnogo živalic, katere kot gnoj ostanejo v njih. Vse to nareja blato, toraj je tako blato gnoj. Vendar ne sme se z njim hitro iti gnojit, kajti v njem nahaja se tudi okisana prst. Treba jo je v kompostne kupe nametati in polagoma zgubi škodljive kisline.

Druga kompostna tvarina je prst, katero dobimo, kedar griče razvažamo ali sploh zemljišča ravnamo ali planiramo.

Tudi cestno blato ima v sebi mnogo gnojivnih tvarin vsled odpadkov od živine, ki po njej hodi. Zato kaže cestno blato nabirati za kompost. V takem blatu je tudi kolikor toliko rastlinam koristnih tvarin iz razkrojenega kamenja. Dalje je za kompost dobra zidna sipa. Odberejo se veči kosi opeke in ostala sipa je posebno zavoljo apna prav dobra tvarina za kompost. Ni tedaj svetovati s sipo ceste navažati.

Jako gnojiven je pepel, posebno lesni pepel, ker ima v sebi veliko fosforne kisline in kalija, samih rastlinam potrebnih tvarin. Sáj ni veliko dobiti, vendar jih ne smemo zametavati, ampak za gnoj rabiti. Imajo v sebi mnogo dušca in kalija.

Plevel posrka iz njiv in vrtov prav veliko rastlinske hrane in je toraj poln gnojivnih reči. Ne kaže ga toraj na cesto metati. Plevel na cesti segnjije, a njegovo seme razpihlja veter in odnese na bližnje njive in plevel se dalje zareja. Tako se godi na priliko z osatom. Zato kaže plevel v kompostne kupe zlagati.

Suho grmovje je tudi pripravna snov za narejanje kompostnega gnoja. Isto velja o vseh lesnih odpadkih, ki niso za kurjavo. Crknene živali pogosto zagrebajo blizu sadnih dreves, pa jim več škodujejo, nego hasnijo. Bolje storimo, če crkneno žival oderemo, mast izrežemo, drugo pa razsekamo in v kompostni kup zakopljemo. V mesu namreč in kosteh nahaja se mnogo gnojivnih snoví, na pr. dušca, kalija in fosforove kisline, to pa v veliko veči meri, nego v živinskem gnoji.

Tropine, ki ostanejo, kedar sadovje ali grozdje prešamo, naj se porabijo za kompost, če jih drugače v prid ne obrnemo. Velike koristi je blato v straniščih in je močno svetovati, da se marljivo rabi za kompost.

Še mnogo drugih tvarin je porabnih za narejanje mešanega gnoja. Da kratko rečemo, lahko se obrne za kompost vse, kar za drugo rabo ni in potrebuje več časa, da razpade in se razkroji.

Nareja se pa kompost najbolje tako: Na dobro stlačena tla se nameče 16–20 centimetrov debelo prsti. Ta ima nalogo posrkati v sebe vso od zgoraj prihajajočo mokroto. Na prsteno plast se naloži zopet 10—16 centimetrov na debelo razne tvarine, kakoršno smo zgoraj bili opisovali. Za njo pride zopet plast prsti, na to pa plast raznih tvarin in zopet prst itd., dokler ni ves kup 1—1½ metra visok. Viši ne sme biti. Najzgornejša plast bodi vselej prst. Zgornji plasti se naredi na sredi jamica. Naposled se s kolom ves kup od zgoraj na vzdol večkrat prebode, da nastanejo luknje za gnojnico, s katero se ima kup večkrat polivati. Gnojnica se potem po luknjah enakomerno po vsem kupu razteka. Z gnojnico polivati kompost je močno hasnovito, ker dobi mnogo gnojnih snovi in ves kup hitreje gnjije, trohní in se razkroja. Po 2—3krat v letu je treba ves kup prekopati in dobro premešati. Vendar kako dolgo ga imamo trohneti puščati, to se določi po tem, za kaj ga hočemo rabiti. Za travnike, katerim močno koristi, treba je dobro strohnelega in prhkega komposta; veči kosi, grude se mu naj odberejo. Za drevesa in trsovje ni treba tako drobnega komposta, če ga naravnost na korenine ne polagamo. Drugače je, če ga na korenine posipamo. Premalo prhki in tedaj ne dosti strohneli kompost utegne koreninam škodovati.

Konečno bodi še omenjeno, da z narejanjem komposta mnogo tvarin dobro porabimo, ker jih v dober gnoj spremenimo. Drugače bi nam zgubile se brez vsake koristi. Travnikom, sadnemu drevju, hmelju, vinogradnikom veliko več hasnejo, kakor navadni gnoj iz hleva.“

Občni zbor kranjske kmetijske družbe

dne 23. novembra 1881.

(Dalje.)

Gosp. Robič bere nekaj stavkov družbinega poročila, na to se oglasi gosp. Murnik: „Ako bode gospod poročevalec nadaljeval poročilo o delovanji glavnega odbora, kakor do zdaj, bode komaj ob 12. uri končal. Jaz mislim, da o razstavi v Novem mestu ni treba na drobno poročati, kajti o njej je bilo poročano obširno po slovenskih in nemških listih, tedaj je stvar vsakemu znana, kateri se je za-njo zanimal. Nasvetoval bi tedaj, naj bi gosp. Robič imenoval le naslove posameznih oddelkov poročila in le to, kjer je treba daljše razprave, naj bi se prečitalo.“

Gospod družbeni predsednik: S predlogom gosp. Murnika sem, kar se tiče prihranitve časa, popolnem enacih misli. Ako nobeden gospodov ne želí besede (nihče se ne oglasi), smatram gosp. Murnika predlog sprijet.

Gospoda Robiča prosim, naj nadaljujoč poročilo imenuje le naslove posameznim oddelkom poročila.

Poročevalec gosp. Luka Robič nadaljuje poročilo, vstrezajoč predlogu gosp. Murnika. (Ko je poročilo končano.)

Gospod družbeni prvosednik: Želí morebiti kateri gospodov o poročili centralnega odbora sploh besede? (Nihče se ne oglasi.) Tako se je poročilo vzelo potrdilno na znanje in ta točka dnevnega reda je bila rešena. Sedaj prehajamo na drugo točko dnevnega reda, to je predlaganje družbenega računa za 1880. leto in proračuna za 1882. leto, katerih podrobnosti so bile na ogled položene v družbeni pisarni.

Prosim gospoda centralnega odbornika Brusa, da poroča o družbenem računu.

Gospod Brus: Vsota dohodkov 1880. leta je znašala 6612 gold. 94½ kr., in ako se prejemnini odbijejo troški 5802 gold. 25½ kr., ostaja v blagajnici koncem 1880. l. znesek 810 gold. 69 kr.

Gospod družbeni prvosednik: Ali želí kateri gospodov besede o računu? Gospod vodja Dolenec ima besedo.

Vodja gosp. Dolenec: Poročilo o računu, po posameznih zneskih prebrano, nam pleni velik del časa, med katerim bi se lahko lotili obravnav o važnejših zadevah. Jaz bi torej nasvetoval, naj se poročilo o računskih sklepih in o proračunih v prihodnje pošilja udom vsaj 14 ali 8 dni pred občnim zborom na dom, da bi imeli priliko, isto na tanko pregledati in bi se potem pri občnem zboru govorilo le o istih posameznih

točkah računa ali proračuna, o katerih bi kateri ud želel besede.

Gospod Brus: Vabilo k občnemu zboru družbenemu se je o pravem časi objavilo v „Laibacher Zeitg.“ in v razglasi se je izrečno poudarjalo, da podrobnosti družbenega računa ležé na ogled vsakemu udu v družbeni pisarni. Jaz bi bil z računi natanko izkazal troške vsakemu gospodu, kateri bi se bil potrudil v pisarno.

Dohodki družbeni so uže tako zeló pičli in ako se sprejme predlog gospoda vodje Dolenca, narastó s tem družbi zopet znameniti troški s tiskovinami in poštarino.

Gospod družbeni prvosednik: Meni se zdi, da je predlog gosp. Dolenca vendar vreden, naj se oziramo na-nj. Nikakor ni moči zahtevati od visokočastitih družbenih udov, stanujočih po deželi, naj nalašč potujejo v mesto, gledat družbenega računa v pisarno. Po mojih mislih bi se ustreglo predlogu gospoda vodje Dolenca s tem, da bi podružnicam poslali primerno število odtisov družbenega računa in proračuna, naj jih razdelé udom. Menim, da navzlic ne ravno preugodnim finančnim razmeram bi imela družba vendar to žrtvovati svojim udom. Isti gospodje, kateri so s predlogom gospoda Dolenca v tej obliki zadovoljni, kakor sem ga razlagal jaz, prosim, naj vzdignejo roko. (Predlog se sprejme.) Centralnemu odboru bode skrb, da se izvrši. Saj to veljá le za pro futuro. Danes se nam je posvetovati o podrobnostnih postavkih računa.

(Dalje prihodnjič.)

Amerika našim poljskim pridelkom sila nevarna.

(Dalje.)

5. *Amerikanska moka.*

Brž ko so Amerikanci videli, da se pšenica v Evropo dobro spečá ter da jim je moč leto za letom je več izvažati, ko jim je bilo jasno, da jim dobiček pomnoži, vožnino pa posredno zniža, ako svojo pšenico doma zmeljejo, otrobe tam puščajo ter na evropski trg spravljajo dobro doma zmleto moko.

Dobrih mlinov imela je Amerika uže delj časa mnogo, tudi so gledali Amerikanci na to, da so si napravljali mline blizo krajev, v katerih pšenica raste, da se na voznini prihrani uže tudi na poti do morja, ter na mestih, kjer jim je gotova stalna vodna moč. Zeló ugodno lego v ta namen imate mesti St. Pavel-Miniapolis v Minesotti na reki Mississippi, katera ima tam ravno velik pad ter se koj blizo tam na nji začenja vožnja na ladijah.

Uže leta 1873. bilo je tam 12 velikih mlinov, ki uže zdaj morejo vsak dan namleti toliko moke, kolikor je mesto London na dan potrebuje, namreč 12.000 žakljev ali 15.254 met. centov ali v letu 5.567.710 met. centov. Pripravljenih je pa tam iz reke Mississippi toliko strug, da je moči in prostora dosti za 25 mlinov v višini 3 do 8 nadstropij, ki bodo hipoma prekosili sloveče (15) peštanske mline. Amerikanci učili so se mlinarstva v Pešti, si naročili tudi tam za obrazec prve stroje in priprave, in uže to leto bo v Št. Pavlu na reki Mississippi dodelan nov mlin, kateri bo s $3^1/_2$ milijona hektolitrov pšenice na leto zmlel moke v vrednosti 8 milijonov gold.

Zdaj še amerikanska moka ni dosegla v vseh vrstah dobrote naše moke, najboljših vrst št. 0 do 3 se ne more izdelavati, ker tamošnja pšenica neki ni za to; v slabejih vrstah pa je uže zeló spodrinila našo moko posebno na velikih angleških trgih.

Kako uvažanje amerikanske moke na teh trgih raste, kažejo sledeče številke:

Amerikanske moke uvažalo se je po toliko-le met. centov:

Leta:	v Liverpool:	v London:	v Glasgov:	skupaj
1877	186.866	195.765	234.918	617.549
1878	490.302	554.370	462.717	1,507.389
1879	846.238	789.288	993.061	2,628.587

Zdaj je uže na priliko v Amsterdamu amerikanska moka pri met. centu za 1 gold. 50 kr. do 2 gold. ceneja od naše, je pa tudi na priliko vožnina od naše moke, katere veči del se na Angleško prepeljava čez Reko, tako visoka, kakor amerikanska za vsaj trikrat daljo pot.

Nasledek amerikanskih velikih napredkov bil je ta, da se je leta 1880. razun angleške uže uvažala amerikanska moka na Holandsko, v Belgijo, na Francosko in celó v Švico in južno Nemško.

Sledeče številke kazale bodo propad izvažanja naše moke in hitro rast izvažanja amerikanske moke:

Izvažanje moke od leta 1868. do 1880.:

	Iz Avstro Ogerske	Iz združenih amerik. držav
	tisuč met. centov	tisuč met. centov
leta 1868	1394	1845
„ 1869	1631	2161
„ 1870	1475	3078
„ 1871	1778	3247
„ 1872	708	2235
„ 1873	428	2277
„ 1874	631	3638
„ 1875	836	3531
„ 1876	1128	3497
„ 1877	1631	2972
„ 1878	3317	3516
„ 1879	2452	5011
„ 1880	1409	5900

Izpeljale so tedaj leta 1880

	mil. met. centov		mil. gold.
amerikanske združene države	$5^9/_{10}$	vrednosti	$70^7/_{10}$
Avstro Ogerska	$1^4/_{10}$	„	$25^7/_{10}$
Nemška pa leta 1870	$2^{18}/_{10}$	„	$33^6/_{10}$

Pšenice, turšice, pšenične in turšične moke, kruha, piškotov, rži in ržene moke, ječmena, sočivja, ovsa in grisa izpeljale so amerikanske združene države

	leta 1850	1860	1870	1880
milijonov gold.	26	$48^8/_{10}$	$144^5/_{10}$	$578_1/_{10}$

tedaj v orjaških korakih napredka 2116 odstotkov.

6. *Špirit.*

Kjer žita ostaja, tam začenja se izvažanje moke in v enaki meri izvažanje špirita; združene amerikanske države izdelujejo ga večidel iz turšice. Leta 1880. pridelale so 392 milijonov, izvozile pa samo 25 milijonov met. centov turšice, tedaj se uže iz tega razvidi, da se je je mnogo podelalo v druge izdelke; redno se je mnogo porabi za pitanje živine, mnogo pa za špirit, katerega se je leta 1880. nad 345.000 met. centov izpeljalo; v razmeri z Avstro-Ogersko in Nemško kaže v izvažanji špirita to-le:

Leta 1880. izpeljalo se je met. centov špirita in vrednosti v gold. v zlatu:

	met. centov		milij. gold. v zlatu
Iz združ. amerik. držav	345.980	vrednosti	5·7
iz Avstro-Ogerske	202.065	„	4·15
iz Nemške (1879)	331.000	„	7·4

Prihodnjič pa o amerikanski živinoreji in o izvažanji tamošnje živine in živinskih pridelkov kaj.

---

*

Gospodarske novice.

Zoper poškodovanje zarubljenih zemljišč.

Poslancem državnega zbora razposlalo se je včeraj 3. dne t. m. poročilo justičnega odbora, v katerem se zbornici predlaga zoper poškodovanje zarubljenih zemljišč sledeči načrt postave:

§. 1. Kdor pri preteči mu posilni izvršitvi zadovoljenje upnika s tem ovira, da v ta namen premakljive ali nepremakljive reči prodá, poškoduje, uniči ali drugače ob vrednost spravi, dele premoženja odstrani, dolgove ali pravna opravila izmišljava, stori se krivega, ako se dejanje ne kaže ostreje kaznjivo, prestopka ter se ima kaznovati z zaporom od enega meseca do enega leta, pri obteživnih okoliščinah pa s težkim zaporom od 6 mesecev do 2 let.

Kaznovanje sokrivcev in sodeležnikov ravna se po določbah kazenske postave od 27. maja 1852. leta (D. z. l. št. 117.).

Določila druzega odstavka §. 183. kazenske postave denejo se ob veljavo.

§. 2. Predstoječa določila smejo se obračati na dejanja storjena pred veljavo te postave le v toliko, kolikor bi bile po dosedanjih postavah pripadale ostrejemu postopanju.

§. 3. Izvršitev te postave naroča se ministru za pravosodje.

Zbornica poslancev bo ta predlog težko našla preoster zoper velikanske škode, katere se godé uže redno pri zarubljenih zemljiščih naših krajev.

Zgodovinske stvari.

Češki kralj Karol I. *)

Spisal Fr. Jaroslav.

Narod češki je leta 1878. slovesno obhajal petstoletnico svojega nepozabljivega kralja Karola. Vladarji slovanski morajo zanimati slehernega Slovana, vzlasti pa takošni možje, kakoršen je bil Karol, ki je bil tudi rimsko-nemški cesar. V nemških zgodopisnih knjigah se ta vladar zeló pristrano opisuje, in to pač edino zato, ker je Čehe in Česko k nenavadni slavi povzdignil, in večne svaje na Nemškem zatrl.

Narisajmo toraj tega znamenitega moža, „očeta domovine“, kakor ga Čehi nazivajo, pa „očima Nemčije“, kakor ga Nemci pitajo, po českih izvirnikih, vzlasti po prostonarodni knjigi: „Dějepis národu českého“, spisal J. Malý.

I.

Leta 1306. je bil zavratno ubit češki kralj Vaclav III., in ž njim je ugasnila domača rodovina Premislova.

Od leta 1306. do 1526. so živeli Čehi pod kralji iz različnih rodovin. Prvi je bil Rudolf avstrijski, sin nemškega cesarja Albrehta iz rodovine habsburške. Nemški cesar Albreht namreč, čuvši o smrti kralja českega, mahoma je proglasil Česko kot izpraznjen fevd rimske države, in lastil je sebi pravico tej zemlji novega kralja dati, kar je bilo pa proti svoboščinam od cesarja Friderika II. priznanim in odobrenim. Vsled njih namreč so imeli v tem slučaju deželni stanovi pravico kralja voliti. No, Albreht dobro vedoč, da je vsled neprevidene smrti Vaclavove vse zbegano in zmedeno na Českem, oprijel se je te ugodne prilike, da bi svojo hišo povzdignil, in je zato na vso moč delal na to, da bi njegov sin Rudolf, vojvoda avstrijski, za kralja českega izvoljen bil. Poslal je poslancev v Prago, da bi stanove obdelali in Rudolfu naklonili, poleg tega je tudi z dvema vojnama v zemljo planil, on sam iz Turingije, in sin njegov iz Avstrije skozi Moravsko.

Krona česka je po pravu šla Henriku koroškemu, možu najstareje princesinje Ane. Toda Henrik ni bil mož za to, ni se znal o pravem času potegniti za svoje pravo, in cesar ga je prehitel. Ko so češki stanovi previdili, kako nemški cesar pritiska, odjenjali so, in Rudolfa za kralja izvolili.

Rudolf je umrl uže naslednjega leta, in prestol češki je bil zopet izpraznjen. Po njegovi smrti je imel brat Friderik prestol zasesti, tako je bilo dogovorjeno, ali stanovi so ta dogovor za neveljaven razglasili, ker je bil le prisiljen, kajti tudi cesar dane besede ni držal; poslali so po Henrika koroškega.

Novi kralj je došel na Česko in ljudstvo ga je povsodi z veseljem sprejemalo. Nemški cesar je bil zeló razdražen in je začel pretiti Čehom. Na ukaz njegov so navalili Avstrijci z nadškofom salcburškim in grofi goriškimi in ortenburškimi v dedične zemlje Henrikove in veliko škode v njih napravili, Albreht sam pa je z močno vojno od Heba, in sin njegov Friderik od avstrijske strani na Česko vdrl, kjer ste se obe vojni spojili. Nemci niso dosti opravili, zato se je Friderik kmalo pomiril s Henrikom. Ali Čehi niso imeli nobenega tako nesposobnega vladarja, kakor je on bil. Da bi mir imel, prepustil je vse posle drugim, naj so delali, kar so hoteli, in tako je Česka kmalu globoko padla.

Sedaj so previdili previdnejši Čehi, da tako ne more, ne sme biti, in začeli so misliti o novem kralju. Odbrali so si princesinjo Elizabeto, hčer Vaclava II. in sestro Vaclava III., ter sklenili poiskati jej dostojnega in sposobnega moža. Najbolj se je jim dopadal mladi Janez, sin novoizvoljenega nemškega cesarja Henrika VII. iz rodovine luksenburške, in to tem bolj, ker je cesar začel uže sam ob sebi nekako pokazovati, da ne bode priznal Henrika koroškega za kralja českega, nego kot izpraznjen fevd sebi vzel. Dvanajst odličnih poslancev českih je šlo k cesarju na Nemško prosit sina Janeza za kralja českega. Dobili so cesarja v Frankobrodu v državnem zboru. Cesar je dovolil, Henrika koroškega v državnem zboru nemškem odstavil, in sina svojega Janeza za kralja českega proglasil. Svatovali so z nenavadnim velikolepjem v Špiru in Janez je potem kraljevino česko od očeta v fevd vzel. Dne 7. februarija l. 1311. je bil novi kralj od nadškofa mogunškega v cerkvi sv. Vida na gradu praškem s svojo ženo Elizabeto slovesno okronan. Dne 14. maja je porodila kraljica Elizabeta sina, kateremu so pri krstu dali ime Vaclav, a ga je pozneje zamenil z imenom Karol. In ta Karol je bil oni slavni vladar, ki je svoji kraljevini toliko dobrega storil.

Kralj Janez, oče Karolov, je najraje po svetu se klatil in zapravljal. Na Česko je prišel navadno takrat, kedar ni imel denarja. To pa, se ve da, Čehom ni bilo po volji. Da bi jih pomiril, poslal je Janez svojega mladega, na Francoskem naobraženega sina Karola na Česko s polno močjo, da bi v njegovem imenu kraljevino upravljal. Tega zaupanja je bil Karol tudi vreden. Prišel je na Česko z naslovom „mejni grof moravski“. Ko se je bližal Pragi, šlo mu je mnogo gospode naproti. Z velikim veseljem so ga pozdravili kot gospodarja svojega, vzlasti še zato, ker se je bil na Českem narodil. Gospoda, duhovenstvo in ljudstvo ga je v pro-

*) Ta spis je bil še rajnci dr. Bleiweis sam odločil za „Novice“ ter izrekel željo, naj se začne tiskati po novem letu. Vred.

cesiji v mesto spremilo; vsem se je prikupil s svojim priljudnim vedenjem.

Mladi kraljević ni bil nič kaj vesel, ko je na Česko prišel. Tu ni bilo ne očeta ne matere, ne brata ne sestre, kraljevina pa v največem neredu. Viša gospoda in grajščaki so bili pravi nasilniki. Kralja se niso bali, njegova posestva in moč pa so med seboj razdelili. Kralj ni imel nobenih pripomočkov, da bi mogel pravico do veljave spraviti. V Pragi je bil grad kraljevski vsled dolgoletnega zanemarjenja takošen, da dvor v njem ni mogel dostojno stanovati. Karol se je tedaj za nekaj časa naselil na Starem Mestu, v hiši, ki je bila nekdaj lastnina njegove matere. Za časa desetletnega bivanja na tujem je Karol pozabil češčino, gladko pa je govoril in pisal nemški, latinski, francoski in italijanski. Moral se je toraj z novega učiti češčine, svojega materinskega jezika, in v kratkem se je je prav dobro privadil.

(Dalje prihodnjič.)

Slovensko slovstvo.

* „*Učiteljski Tovariš*“ vabi na naročevanje tako:

„Domoljubni slovenski učitelji poznajo naš list, kateri danes začenja svoje **dva in dvajseto** leto. Koliko je naš „Tovariš“ delal in storil od časa, ko je l. 1861. vprvič stopil med slovensko šolstvo in učiteljstvo, o tem naj njegovi dragi čitatelji sami sodijo. Toliko pa si naš list vendar prisvojuje, da je bil on med prvimi, ki je budil slovenske učitelje in jih vnemal za domačo ljudsko šolo. Njemu je bilo uže pred novo šolsko postavo poglavitno načelo (§. 1. te postave), ki pravi: „Ljudski šoli je naloga, odrejati otroke, da bodo nravni in pobožni, razvijati jim duševne moči, oskrbovati jih z znanostmi in vednostmi potrebnimi, da se lahko dalje omikajo za življenje, in postavljati jim pravo dno, da bodo enkrat prida ljudje in državljani“.

Od 1869. l. se učitelji bolj in bolj gibljejo, in še zdaj se niso upokojili. Razne ugodne in neugodne razmere jih k temu izpodbadajo. A čas je, da se posebno mi slovenski učitelji razgledamo v svojih potih, in se združimo v eno svrho, to je, da kot pravi sini domovine živimo in delamo za domačo ljudsko šolo, ter na pravi boljek našemu národu.

„Učiteljski Tovariš“ se bode tudi vprihodnje pred vsem oziral na učiteljeve potrebe v ljudski, tedaj v národni šoli po vodilu: „Vsakemu svoje“! V imenu domače dobre stvari vabimo tedaj vse dozdanje in nove svoje prijatelje po vsem Slovenskem in sploh vse prijatelje in podpornike slovenskega šolstva, da naj duševno in materijalno vsak po svoji moči podpirajo naše pošteno podjetje, in da naj se združijo z nami ter kažejo, da delajo javno in odkrito za edino mogoče izobraževanje našega národa na podlagi maternega jezika.

„Učiteljski Tovariš“ stane vse leto 3 gold., pol leta 1 gold. 50 kr. Naročnino in oznanila prejema založnik Rudolf Milic na starem trgu hiš. št. 19; spisi in dopisi pa naj se blagovoljno pošiljajo uredniku Andreju Praprotniku, nadučitelju in ravnatelju prvi mestni 5razredni deški šoli v Ljubljani.“

* „**Kres**“. Ta lepoznanstveni mesečni list, ki je lani začel izhajati v Celovci, stopil je zdaj v drugo leto. Gradiva je zeló mnogovrstnega, toraj vse podpore vreden. Cena mu je 4 gold. za celo leto in se naroča pri vredništvu v Celovci.

* „**Mir**“. Kakor smo uže na kratko omenili, bo z 10. dnem tega meseca začel v Celovci izhajati po dvakrat na mesec poseben časnik, namenjen koroškemu slovenskemu ljudstvu, kateremu preti velika nevarnost ponemčenja. Izdajal bo ta list koroških Slovencev prvak čast. gosp. Andrej Einspieler, ki se, akoravno uže siv starček, vendar še zmiraj neustrašljivo bori za pravice in jezik svojega naroda. Naročnina mu bo jako nizka, le en goldinar za celo leto. List je uže zavoljo blazega namena vse podpore vreden, zato bi bilo dobro, če bi premožnejši Slovenci tudi drugih pokrajin neročili si ga, a ne za-se, marveč prepustili ga vredništvu, naj ga to potem pošilja v kako koroško vas. Tam ponemčevanje tako napreduje, da mlajši ljudje uže več slovenskih črk ne poznajo, le stareji še znajo slovenski brati in pisati. Gospod vrednik Einspieler je najboljše poroštvo za to, da bo nov časnik svojemu namenu po vsem primeren.

Zabavne stvari.

Pismo iz Amerike.

Gospa! — Prijatelj moj, bivajoč bolj spodaj na obalih reke Mississippi, pisal mi je uže pred nekaj dnevi, da se Vi neizrekljivo (je-li v istini taka sila? — vsaj on mi je pisal tako) nad mano hudujete, in to le zarad malenkosti, da Vam jaz nič ne pišem. Sam ne vem, kako bi se izgovoril, da bi pri Vas kaj izdalo — toda stojte! Jaz Vam bodem stvar prav „od konca“ razložil. Pred dvemi leti — tačas še niste bili vdova — obljubil sem Vam na neki veselici v ljubljanski čitalnici sem ter tje kedaj pisati iz daljne Amerike, toda s tem izgovorom, le če bom imel kaj posebnega. Kaj tacega, da bi bilo za Vas, imel sem uže večkrat kaj, toda odkar sem zvedel, da ste vdova, se nisem prav upal, kajti tu v Ameriki imamo mi samci pred vdovami neizrekljiv „rešpekt“. In zakaj? — Zato, da ne bi bilo treba vzeti katere za ženo. Če žena zgubi moža, to je postane vdova, ne trpi dolgo, da se v drugo vpreže v zakonski jarem. Ker ima tu vsak možki lahko deset deklet na en prst, gotovo je to, da se nobeden po vdovah ne ozira, a tem bolje se one po njih, tako, da vsaka moža dobi, in to na kaj originalen način.

Soznani se z možem, kateri ji je všeč in za katerega vé, da se ne bo ob njem opekla, na kakoršen koli način se le dá, večidel v kaki domači družbi, odlikuje ga izmed vseh itd., posebno pa skrbi za to, da ju ljudje, če večkrat tem bolje na ulici skupaj vidijo. On ima stvar le kot malo znanje, druzega čisto nič, a neki dan mora pred sodnijo, katera mu kaj natanko razloži, da ga Mrs. A ali B toži zarad prelomljenja obljube vzeti jo za ženo. Vse njegovo zatrjevanje, da o obljubi nič ne vé, je zastonj. Postava je postava, in ta zopet je železna, vdrževati se mora na vsak način, inače nima nikdo „rešpekta“ pred njo, in to sodnija prevarjenemu slepcu kaj temeljito razloži. Ali vzemi omenjeno žensko v zakon, če ne, ji moraš plačati tisuč dolarjev odškodnine, če pa nimaš s čemu plačati, pa greš dve leti v ječo sest. Te tri lepe stvari so ti na izbir. Vzeti žensko in vpreči se z njo v en voz, posebno če se človeku o ljubezni do nje še niti sanjalo ni, je kaj trd oreh. Tisuč dolarjev je tudi uže precej visoka številka in lepa svota denarja in se ne vrže lahko kar tako meni nič tebi nič proč, dve leti v ječo — s tem se še najceneje opravi, a vendar najteže za to odloči.

To, gospa, je pri nas skoro na dnevnem redu, odtodi tudi ves „rešpekt“ pred vdovami. Toda oprostite! Nikakor nisem Vas tudi vmes menil. Le tako sem povedal, da ne porečete, nobenega vzroka nimam. — Pa saj vem, da ste Vi uže sveta navajeni in toraj ne boste tega mojega pisma kar pri prvih besedah vrgli v koš.

Tu v Ameriki so s tisto „manero“ še precej daleč zad ali pa uže preveč naprej, tako da so še mene potegnili za sabo, kar Vam priča to le kordijalno pismo. Ko bi se mi dva zamogla ustmeno pomeniti, bi se gotovo bolje razumela, toda gotov si nisem, da bi me Vi zaradi moje neolikanosti ne malo nemilostljivo pogledali, tako pismeno se mi je pa Vašega nemilostljivega pogleda manj bati, k večemu mi je pričakovati, če Vam bo drago odgovoriti na to-le pismo, da me v Vašem pismu nekoliko pokarate, katero pokaranje se bode pa tudi na dvajsetdnevni poti toliko ohladilo, da ne bode butnilo preveč ob mojo občutljivost.

Toda tu Vas pitam uže celo večnost s svojo neolikanostjo, oprostite in potrpite! To, kar imam danes za Vas, bode gotovo mikavno, vsaj meni, kateri Vaš okus malo poznam, se dozdeva tako; vzeto je prav iz amerikanskega življenja.

Imeli smo namreč 28., 29., 30. novembra in 1. decembra, skupaj štiri dni, veliko „fair“ (ljudsko veselico ali nekak somenj) na korist tukajšnji katoliški cerkvi, na kateri je bilo še čez 3000 dolarjev dolga. Pri Vas v Evropi se v primeri z Ameriko le malo cerkva zida, in toraj ni težko nabrati prostovoljnih darov toliko, da je cerkev uže plačana, ko je gotova. A tu, kjer niti država, niti viša cerkvena oblast ne dá nikake denarne podpore, napraviti si morajo katoličani cerkve iz lastnega žepa. Da-si šteje tukajšnja naša cerkev čez 700 vernikov, se jih le malo zmeni, da bi kaj žrtovali za-njo. Bila je zidana pred 7 leti in je stala čez 25.000 dolarjev (čez 60 tisuč gold.) in je v resnici kaj krasno, praktično osnovano poslopje. (V čitalnični restavraciji v Ljubljani jo lahko vidite v tablici.) Trije lepi altarji, delo našega rojaka g. Mikuža, trinajst do stropa visocih oken iz barvanega stekla, kakor lepih ne premore nobena ljubljanska cerkev, lepi kor, svetilke, velika podzemeljska peč — vse to kaže, da le vrle zmožnosti našega rojaka, velečastitega gosp. J. Trobeca, tukajšnjega župnika in dekana, so zamogle voditi vse delo te veličastne stavbe. Le temu vrlemu gospodu se imajo tudi vsi tukajšnji farmani zahvaliti, da imajo cerkev, malo da ne, brez dolga. Neumorno se je blagi gospod trudil in ne zastonj. Tako je napravil letos „fair“, katero Vam hočem, kolikor moč, natanko popisati.

Velika dvorana tukajšnjega gledišča bila je odmenjena kot prostor za veselico. Vabim Vas toraj, da me spremljate v mislih in obetam Vam, da Vam hočem biti po vsej moči dober vodnik. Kdor se hoče dobro zabavati na taki „fair“, pripravljen mora biti na vse; kajti, kamorkoli se človek obrne, na desno ali levo, kar le pogleda, vse mora plačati, na čisto priprost način — nič siloma. (Dalje prih.)

Mnogovrstne novice.

* *Pijane krave.* Blizo Berolina ima grajščina St. pristavo, na kateri je nad 100 krav, katerih mleko vsak dan vozijo v Berolin. Necega dne pa je prišel voznik brez mleka, vzrok temu je bil zeló čuden; bile so namreč vse krave — pijane. Iz pomote so namreč odprli pipo sodu, v katerem je bila voda, in špirit v korito spustili. Krave so ga rade pile in se tako upijanile in razgrele, da se jim ni smel nobeden bližati.

* *Turških vojakov hlače.* Turške vojake v Škadru je veselje gledati. Polno jih je po ulicah, ki nosijo hače iz vreč, v katerih se je pripeljala moka, sladkor ali kava iz Trsta. Skoraj vse hlače so naštempljane s številkami in markami trgovcev. Vidijo se vojaci v hlačah, na katerih sprednji strani so imena prvih škadarskih trgovcev, na zadnji strani pa je zapisano z velikimi črkami „Molino a vapore Trieste“. — Pri tako varčnem gospodarstvu Turčija mora obogateti — misli „Edinost“.

* *Vzroki za ločitev zakonskih na Kitajskem.* Najprvi vzrok ločitve je, če žena razžali moža; potem, če ni otrók, če je lažnjiva, ljubosumna ali nezvesta. Ljubosumnost je hujša od nezvestobe; Kitajec pravi, da ljubosumna žena znori in z norimi se ne dá živeti. Večkrat pa je tako, da se zakon nikakor ne sme razdreti, na pr. če se je žena, predno se je omožila, sama preživela ali če je mož bil prej reven, pa je po ženitvi bogat postal. Kitajsk modrijan Confucius pravi: „Žena je podobna luni, mož solncu; svojo svitlost dobiva žena le od moža“. Dalje: „Moža beseda je glas petelina, zoro naznanujočega, puta pa kokodaska ves dan in za to kokodaskanje se nihče ne briga.“ — Zgodi se tudi, da sta zakonska ločena, pa tega sama ne vesta; to je, ako se sosedje njunih zakonskih prepirov naveličajo.

Naši dopisi.

Iz Trsta. — Delavsko podporno društvo napravi 7. dne t. m. v gledališču „Politeama Rossetti“ veliko besedo s plesom v dobrodelen namen, pri kateri se bode vršil sledeči spored: 1. Thomas — ouvertura k operi „Mignon“. — Vojaška godba. 2. Igra „Ultra“. 3. Zajec — duet in zbor iz opere „Nikolaj Zrinski“. — Vojaška godba. 4. Igra: „Dva gospoda pa jeden sluga“. 5. Miliér — „Nune zadnja molitev“. — 6. Koseski — „Zgubljeni raj“, deklamuje g. E. Klavžar. — Godbo bode izvrševala banda Jelačičevega pešpolka. Po besedi ples. Začetek ob 8. uri zvečer.

Iz novomeškega okraja 31. grudna. (*Šolstvo. Sadjereja.*) Šolstvo v našem okraji pod nadzorstvom vrlega poštenjaka gosp. profesorja Drganca jako povoljno napreduje in vspeh bode še veči, kedar se bode postava o šolskem obiskovanji med ljudstvom krepkeje ukoreninila. Učitelji vestno in z veseljem opravljajo svoj posel, ker jih rodoljubni, strokovnjaški, vsestransko izobraženi šolski nadzornik radovoljno dejansko in z besedo podpira; svojega zaupanja mu ne odtezajo in radi spolnujejo njegove ukaze brez kacega disciplinarnega strašila. Kedar mu je v šolstvu kaj neznanega, obrne se vsikdar rad do učiteljev in sluša njih mnenje, katero mu sme vsak brez zamere odkritosrčno izraziti. Z radostjo se mora javiti, da učitelji med seboj v šoli in šolskih vrtih tekmujejo; a vse to tekmovanje je prijateljsko, izvirajoče iz iskrene ljubezni do mladine in svojega rodú.

Tudi gledé sadjereje se je v našem okraji uže mnogo storilo. Ko je gosp. Drganc prevzel nadzorstvo, ni bilo v vsem okraji niti enega obdelanega šolskega vrta. Ker je kot dolenjski rojak dobro poznal zanemarjeno kmetijstvo in osobito sadjerejo našel na najniži stopinji razvoja, obrnil je takoj prve tedne svojega poslovanja pozornost svojo na zboljšanje te na Dolenjskem čisto nič razvite stroke kmetijstva. V prvem zborovanji stopil je s tem blagim namenom pred učitelje, ter jih prosil pri izvrševanji tega velevažnega načrta njih radovoljne podpore. S svojim simpatičnim, navdušenim, domovinsko ljubav dihajočim govorom pridobil si je v prvem hipu vse učitelje, kateri so mu radi ponudili svojo desnico, obetujoči, da ga hočejo v njegovem ljudoljubnem, koristnem podjetji vsikdar po svoji moči podpirati. Tudi častita duhovščina in drugi merodajni krogi mu zaradi njegovega vzornega in značajnega obnašanja niso odrekli svoje vplivne pomoči. In kar se drugje le po strogih ukazih političnih oblasti počasi doseže, to je gosp. nadzornik pri nas s pomočjo častite duhovščine in s podporo domoljubnega, čislanega gosp. okrajnega glavarja v kratkem času dosegel, da so ob-

čine, naslanjujoče se na besedo svojih spoštovanih mož, večidel rade dovolile naprave šolskih vrtov. Sedaj ni v našem okraji nobene šole brez šolskega vrta. Mnogi učitelji imajo na vrtih uže pocepljenih na stotine divjakov, se ve da nekateri več, nekateri manj, kakor jih občina bolj ali manj podpira. Učitelj v Stopičah, gosp. Jože Franke, ima uže nad 1000 cepljenih drevesec v šolskem vrtu. Zares smemo z najboljšo nado v prihodnost gledati, da bode v kakih desetih letih naš okraj prav dobro s sadnim drevjem preskrbljen, kar mu bode gotovo obilo dobička donašalo posebno takrat, kedar bode železnica Dolenjsko z drugimi kraji vezala. Pozornost otrok za ta predmet smo si kmalu osvojili; vidi se, kako vsacega veseli, kateremu se je v drevesnici divjak prijel. Kedar je v šolskem vrtu, takoj je pri svojem drevesu in ga ogleduje, kako se mu v rasti razvija. Skoraj vsi otroci, katerih stariši imajo zemljišča, napravili so si uže drevesnice. To koristno delovanje vpliva pa tudi na odraščene, kateri so si uže po domačih vrtih gozdnih divjakov posadili in pocepili (se ve da jako primitivno). Učitelji za svoj trud in veliko požrtvovalnost pač ne bodo prejeli dostojnega plačila — koliko truda šolski vrt stane, to vé samo tisti, kateri se z njim ukvarja — a smejo si biti svesti, da so storili za kmečki stan mnogo koristnega.

Gosp. nadzornik pa, kateri je postal v vsem okraji jako priljubljena oseba, katerega vodi pri reševanji njegove zadače le prava, iskrena ljubezen do njegovega rodu, mož, kateremu je geslo: Bogu, kar je božjega, cesarju, kar je cesarjevega in narodu, kar je narodovega, postavil si je v srcu podložnikov novomeškega okraja spominek — aere perennius. Učitelji mu pač vsi želé: Bog ga ohrani še mnogo let šolskega nadzornika!

Novomesto 30. dec. (*Narodna čitalnica novomeška*) imela bode dne 6. januarija ob 4. uri popoludne občni zbor. Na dnevnem redu bode: 1) sporočilo tajnika; 2) sporočilo denarničarja; 3) sporočilo gospodarskega odseka; 4) sporočilo zarad spremenitve pravil voljenega odseka; 5) volitev novega odbora; 6) volitev računskih pregledovalcev; 7) predlogi posameznih društvenikov.

S Šenturške gore 27. dec. — S prerokovanjem ni nič, najmanj z vremenskim. Vsaj meni se nič ne posreči; vselej le na cedilu ostanem. Kolikokrat sem v nekaterih prejšnjih letih, zapeljan po zgodnjih cveticah, ki so koncem zime prikazovale se, napovedoval bližnjo spomlad, brž se je presukalo vreme in postavilo mene na laž. Jelo je navadno snežiti in dolgo smo katerikrat čakali, predno je zima popolnem umaknila se pomladi. — Tako so to leto zlomkovi polžki in žužki zmotili me, da nisem mogel jezika za zobmi držati, marveč da sem zarad teh gumpcev, ki so prezgodaj poskrili se mi, prerokoval dolgo in hudo zimo. Sicer je mesec kimovec zadnje dni precej kislo kimal in zlo spridel božjo kapljico, katero nam vinotok toči; tudi vinotok se v svoji drugi polovici ni nič kaj prijetno vedel, ker večkrat je plašil nas sè snegom; no, listopadu in grudnu pa letos zares ne smemo nič posebno odurnega očitati, obnašala sta se oba prav prizanesljivo; vzlasti poslednji bil je nam jako milostljiv. Kdo bi se bil nadejal, da bomo o Božiči tako ugodno vreme imeli? Namesto debele snežne odeje imamo kopno; namesto ledenih cvetic na oknih razcvetajo se na naši gori na solnčnih krajih uže prve spomladne cvetice; in sicer memo rigeljčkov ali malih marjetic (Bellis perennis), katerih tako noben mraz ne zmaga, trikrpasti jetrnik (Anemone hepatica), spomladni jegelček (Primula veris v. acaulis), po njivah pa njivski jetičnik (Veronica agrestis); tudi kurijce (Helleborus niger) so uže v obilnem številu pririle na beli dan, samo ne razcvetajo se še ne. Zato me kaj jezi, da so polžki in žužki, te nesrečne mrcine, z mojim prerokovanjem na led speljale me; pa jim bom uže pokazal, kedo sem jaz, premalo jih je! Vsakega, bodi-si polž ali pa žužek, ki mi pride pod prste, zgrabil ga bom in smuknil ali v škatlo ali pa v steklenico, potem pa odposlal jih v tuje dežele, naj drugod, če hočejo, vodijo ljudi za nos, ne pa mene. In kakor je pesnik Ovid obetal svojemu očetu, da se s pesništvom ne bo več ukvarjal, rekoč: „parce mihi genitor, nunquam tibi carmina dicam"; enako obljubujem, da se jaz s prerokovanjem nikdar več pečal ne bom, naj bi tudi sami šokci ali ščurki opominjali na to.

S. R.

Iz Zagorice v litijskem okraji. — Pri volitvi občinskega starešinstva smo dobili za župana posestnika Jožeta Stepica iz Biča, za občinska svetovalca pa posestnika Antona Planinška iz Biča in Franceta Severja iz Zagorice.

Iz Bizovika. (*Vabilo k 9. občnemu zboru*) čast. udov národne čitalnice v Bizoviku, kateri bode dne 8. januarija. Dnevni red: 1. Nagovor predsednika. 2. Poročilo blagajnika. 3. Volitev novega odbora. 4. Nasveti posameznih udov. — Začetek zborovanja ob 3. uri popoludne. Vljudno vabi

odbor.

Iz Ljubljane. — Novo leto je bilo lepo, vsaj po vremenu čisto podobno lanskemu. Skoro bi verjeli tistemu narave modrijanu, ki je v nekem nemškem časniku trdil, da je naša zemlja zašla v pregorko obnebje ali „atmosfêro". Menda tako lepih dni okoli Božiča in novega leta ne pomni veliko naših bralcev. — Tudi v drugem oziru je bilo novo leto nekoliko prijetneje od prejšnjih. Vsaj Slovenec je po Ljubljani lahko glavo pokonci nosil, ker je imel v srcu besede cesarjeve, s katerimi je blagi vladar zadel tudi našo nemškutarsko stranko, in ker je videl glave naših domačih „nebodigatreba" preplašene in poparjene; v novo leto je vsak vzel nado, da nemškutarska svojat bo v tem letu še niže padla ko v sedanjem. Zato so novo leto razna društva prav veselo obhajala, ker vsak upa, da bodo zdaj vendar uže tudi Slovencem boljši dnevi napočili in milejše zvezde jim zasijale.

— (*Odbor čitalnice ljubljanske*) je pri svojem konstituiranji za predsednika izvolil si gosp. dr. Karola Bleiweisa viteza Trsteniškega. S tem je dobro zadel na dvojno stran: prvič se s tem varuje spomin na njegovega rajncega očeta, vseletnega predsednika in ustanovitelja čitalnice; drugič je marljivost gosp. dr. Karola Bleiweisa vit. Trsteniškega za pospeh čitalnice in narodnih društev sploh uže tako dobro znana, da nam je on najboljše poroštvo za napredek čitalnice. Prav iz srca ploskamo tej volitvi odborovi! — Za podpredsednika je bil voljen gosp. dr. J. Zupanec. — Temu poročilu imamo dostaviti še, da je občni zbor za častna uda izvolil si gosp. deželnega predsednika Winklerja in pa dr. Račkija v Zagrebu.

— (*Dramatično društvo*) je imelo dne 28 dec. p. l. svoj občni zbor, katerega se je pa vdeležilo le jako pičlo število tukajšnjih društvenikov. Zborovanje bilo je toraj le kratko. Po prebranem tajnikovem poročilu vršila se je volitev odbora. Voljeni so bili: za predsednika zopet gospod Janez Murnik, za blagajnika dr. Josip Stare; za odbornike pa gg. dr. Karol Bleiweis vit. Trsteniški, Peter Grasselli, Ivan Hribar, Jan, prof. Levec, prof. Pleteršnik, dr. Tavčar, Trtnik, prof. Wiesthaler in dr. Zarnik. — Gospodu Murniku je zbor izrekel zahvalo za njegovo marljivo in vspešno delovanje.

— (*Močvirski odbor*) bil je sklican danes 4. t. m. v sejo s sledečim dnevnim redom:

1. Čitanje zapisnika zadnje seje.
2. Poročila predsednika.

3. Obravnava, tičoča se plačila v obrokih za sestavo črteža.

4. Obravnava o stroških o sprejetji dveh pisarjev, katerih bi trebalo pri napravi zemljiških knjig.

5. Obravnava o pretresu letnega računa.

6. Obravnava o ustanovitvi mej in o površini močvirskega ozemlja.

7. Obravnava o trebljenji goriškega grabna.

Sešlo se je precej odbornikov, toda ko bi bili ravno imeli dobiti k sklepčnosti potrebno število, vstal je eden odličnejših odbornikov ter klical saboj še druge, tako, da potem ni prišlo do sklepanja. — Gospodje, pazite! Močvirski odbor ima imeniten nalog, on je vsem posestnikom odgovoren za svoje delovanje. — Kdor bi hotel zarad osobnega mrzenja imenitni svoj posel zanemarjati, rajši naj ga odloží, sicer na svoje rame sprejema vso odgovornost!

— (*Občinski in cestnih odborov predstojniki!*) porabite letošnjo lepo zimo v to, da se naše kantonske in občinske ceste posujejo, da se blato — dober gnoj — prej podrza. To bo občinam in deželi na korist in tudi na čast!

— (*Za popotnega učenika kmetijstva po Kranjskem*) je imenovan po ministerstvu, kakor so „Novice“ uže prej naznanile, gosp. E. Kramar, ki bo tudi kmetijski in gospodarski oddelek pri „Novicah“ prevzel.

— (*Silvestrov večer v ljubljanski čitalnici*) je bil, kakor vsako leto, zeló živahen, tako da je bil prostor pretesen. Odlikoval se je, kakor navadno, čitalnični moški zbor s primernimi točkami, gospodična Ciljka Rodetova je ganila nas z deklamacijo tako, kakor s svojim igranjem na citre, gospod Bizjak pa nas razveselil s svojim prav dobro sestavljenim komičnim prizorom in po času posnetim kupletom, gosp. Drenik pa je z resno besedo zaznamoval odstop starega in nastop novega leta. V tem je bila tudi kratkočasna loterija s primernimi, lepimi dobitki. Občinstvo je bilo vseskozi dobre volje, posebno ker je gledišča godba pod vodstvom gosp. Mayerja vmes prav dobro igrala in slednjić mladini tudi za ples godla. Posebno navdušen plosk in vriš je bil o cesarski pesmi, ker so njegove besede o „fakcijozni“ opoziciji vsakemu še v najnovejšem spominu. — Da bo naše poročilo o tej veselici kolikor gre popolno, moramo pristaviti še to, da je gostilničar gosp. Grčar s kuhinjo, kletjo in postrežbo bil vse hvale vreden.

— (*Vabilo k občnemu zboru telovadnega društva „Sokola“*) v petek dne 6. januarija (sv. treh kraljev dan) dopoludne ob pol 11. uri v društveni telovadnici. Spored razpravam: 1. Nagovor staroste. 2. Poročilo tajnikovo. 3. Poročilo blagajnikovo. 4. Volitev treh pregledovalcev letnega računa. 5. Volitev odbora: a) staroste, b) podstaroste, c) 7 odbornikov. 6. Razgovor in nasveti o Sokolovi maskeradi. 7. Nasveti posameznih društvenikov. Častiti člani društva „Sokola“ prošeni so najvljudneje, da blagovolé v mnogobrojnem številu udeležiti se omenjenega zborovanja.

— (*Slovenska predstava*) bo v ljubljanskem gledališči v petek 6. t. m., to je na sv. treh kraljev dan.

— (**Stari bankovci po deset goldinarjev.**) Vsled mnogostranskih vprašanj, dohajajočih tukajšnji trgovski hiši Franc Ks. Souvanovi, gledé starih bankovcev desetakov piše nam omenjena firma v splošno pojasnilo sledeče: „Stari bankovci po deset gold. od dne 15. januarija 1863. leta zamenjujejo se brez ovire od dne 1. januarija t. l. dalje samo še pri blagajnicah avstro-ogerske banke v Beču in v Pešti, pri podružnicah te banke, na pr. v Ljubljani, Trstu, Celovcu itd. pa le proti vložbi prošnje, oziroma konsignacije, in to do konca decembra 1887. leta. Ker bi se utegnila ta določba avstro-ogerske banke po deželi krivo razlagati ali še celó od brezvestnežev med prostim ljudstvom v to svrho vporabljati, stare desetake, kateri bodo še celih 6 let obdržali svojo prvotno veljavo, pod ceno desetih gold. nakupovati, zdi se nam primerno tukaj naglašati, da do konca leta 1887. ni nikomur potreba, pri omenjenem denarji škode trpeti, ker smo prepričani, da bode, kakor mi, tudi vsak drug trgovec in obrtnik v prometu prav rad sprejemal za plačilo stare desetake v polni vrednosti, ako vé, da jih pri svoji kupčijski zvezi v Ljubljani ali v Beču do 31. decembra 1877. leta za plačilo tudi lahko v polni vrednosti 10 gold. oddá“.

— (*Balkon pri ljubljanski kazini*), sicer lepega poslopja, je tako grdo opazen z deskami, da bi tako delo v sramoto bilo pri samotni hiši na kmetih; koliko bolj pa je to pri kinču ljubljanskega mesta — na trgu v „vzezdi“.

— (*Svečarnica P. in R. Seemanova v Ljubljani*), ki si je v kratkem času pridobila veliko naročnikov, je tudi letos za Svečnico dobro založila se s cerkvenimi svečami iz najboljšega blaga. Čedalje veče število naročnikov je najboljše spričalo za dobroto in vrednost blaga, boljšega priporočila nobeni taki svečarnici treba ni. Zlasti opozorujemo cerkvena predstojništva po Koroškem, spodnjem Štajarskem, Goriškem, v Istri itd. na to svečarnico, ker nam je znano, da v svojih mestih težko dobé tako pravično blago, kakor so voščene sveče bratov Seemanov v Ljubljani. Postreže se cenó in hitro, na domu v Gradišči ali pa po pošti. Znano nam je, da so tisti, ki so si naročili sveče od te firme, se z njimi prav pohvalili.

Novičar iz tujih in domačih dežel.

Z Dunaja. — Zbornici še zmiraj praznujete; prva seja bo — kar smo ravno izvedeli — 20. t. m.

— Presvitli cesar odločili so iz lastnega premoženja 500.000 gold., da se sezida na prostoru pogorelega gledišča hiša s kapelo, v kateri se bo v spomin grozovite nesreče opravljala vsako leto mrtvaška služba božja.

— Levičarski krogi vsi so še potrti vsled cesarjeve izjave; tržaški poslanec Teuschl, ki je dotično deputacijo vodil, odložil je zdaj tudi svoje poslanstvo v državni zbor.

— Govorilo se je pretekle dni o premembi osebe naučnega ministerstva; žalibog je to do danes ostala še govorica. Bog daj, da se prav kmalu govorica spremeni v resnico, naše šolstvo prišlo bi potem zopet na svojo naravno podlago.

Žitna cena

v Ljubljani 31. decembra 1881.

Hektoliter: pšenice domače 9 gold. 10 kr. — banaške 10 gold. 3 kr. — turšice 6 gold. 20 kr. — soršice 7 gold. 80 kr. — rži 6 gold. — kr. — ječmena 4 gold. 39 kr. — prosa 5 gold. 3 kr. — ajde 4 gold. 87 kr. — ovsa 3 gold. 41 kr. — Krompir 2 gold. 68 kr. 100 kilogramov.

Odgovorni vrednik: Alojzi Majer. — Tisk in založba: J. Blaznikovi nasledniki v Ljubljani.